

AVTALE OM ETABLERING AV DEN NORDEUROPEISKE FUNKSJONELLE LUFTRROMSBLOKK MELLOM REPUBLIKKEN ESTLAND, REPUBLIKKEN FINLAND, REPUBLIKKEN LATVIA OG KONGERIKET NORGE

Republikken Estland, Republikken Finland, Republikken Latvia og Kongeriket Norge, heretter kalt «avtalestaten» eller «avtalestatene»,

som tar hensyn til europaparlaments- og rådsforordningene om Det felles europeiske luftrom, gjennomføringsreglene til dem og uttalelsen fra medlemsstatene om militære spørsmål i tilknytning til Det felles europeiske luftrom av 31. mars 2004,

som viser til avtalen om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde av 3. januar 1994,

som vedstår seg sine forpliktelser som parter i konvensjonen om internasjonal sivil luftfart av 1944 (Chicago-konvensjonen),

som tar hensyn til at avtalestatene må ha et tett samarbeid for å kunne etablere Den nordeuropeiske funksjonelle luftromsblokk (NEFAB) og sikre dens funksjonalitet,

som tar hensyn til rapporten fra mulighetsstudien for NEFAB fra august 2011,

som tar hensyn til ministrenes felles intensjonserklæring av 30. august 2011 om etablering av NEFAB,

som erkjenner betydningen av å videreføre det tette samarbeidet med Island og den dansk-svenske funksjonelle luftromsblokk og med andre tilgrensende funksjonelle luftromsblokker med muligheten for framtidig konsolidering som visjon,

som tar hensyn til avtalen om demilitarisering og nøytralisering av Åland fra 1921,

som tar i betraktning at en samarbeidsbasert tilnærming til lufttrafikkstyring er av vesentlig betydning for å oppfylle den sivile og militære lufttrafikks behov,

som konstaterer at bestemmelsene i denne avtale ikke skal påvirke avtalestatenes eksisterende avtaler om delegering av funksjoner for styring av luftrommet til internasjonale forsvarsorganisasjoner og regionale prosjekter,

som tar i betraktning at etableringen av NEFAB krever forbedring og styrking av flysikringstjenestene som ytes over landegrensene,

som erkjenner at et nært samarbeid mellom ytere av flysikringstjenester er avgjørende for å oppfylle den sivile og den militære lufttrafikks behov,

som tar i betraktning betydningen av prinsippet om «Just Culture» slik dette gjenspeiles i internasjonalt og europeisk regelverk,

som tar sikte på å oppnå størst mulig kapasitet og kostnads- og driftseffektivitet i nettet for lufttrafikkstyring, samtidig som et høyt sikkerhetsnivå opprettholdes,

som er overbevist om den merverdi etableringen av NEFAB vil medføre for den samlede miljømessige bærekraft,

som erkjenner at inngåelsen av denne avtale mellom avtalestatene om etablering av NEFAB ikke skal berøre prinsippet om at hver stat har full og udelt suverenitet over luftrommet over eget territorium, og heller ikke den enkelte stats myndighet til å utøve sine særlige rettigheter med hensyn til offentlig orden, offentlig sikkerhet og forsvarsspørsmål i sitt nasjonale luftrom,

er blitt enige om følgende:

Kapittel 1: Allmenne prinsipper

Artikkel 1: Definisjoner

1.1 Med mindre annet framgår av sammenhengen eller annet er fastsatt, skal uttrykkene som er benyttet i denne avtale, ha samme betydning som i EU-forordningene om Det felles europeiske luftrom og Chicago-konvensjonen.

1.2 I denne avtale menes med:

«avtale» denne avtale og eventuelle endringer av den, med mindre annet er fastsatt,

«Den nordeuropeiske funksjonelle luftromsblokk (NEFAB)» den funksjonelle luftromsblokk som avtalestatene etablerer i henhold til denne avtale,

«NEFAB-luftrom» det luftrom som omfatter luftrommet til hver av avtalestatene,

«sertifiserende nasjonal tilsynsmyndighet» den nasjonale tilsynsmyndighet som er utpekt eller opprettet av en avtalestat som har sertifisert en bestemt yter av flysikkerhetstjenester,

«stedlig nasjonal tilsynsmyndighet», med hensyn til en bestemt del av luftrommet, den nasjonale tilsynsmyndighet som er utpekt eller opprettet av den avtalestat som har ansvar for denne del av luftrommet.

Artikkel 2: Virkeområde og formål

2.1 Denne avtale etablerer Den nordeuropeiske funksjonelle luftromsblokk (NEFAB).

2.2 Formålet med NEFAB er å oppnå optimale ytelser på områdene sikkerhet, miljømessig bærekraft, kapasitet, kostnadseffektivitet, flygeeffektivitet og effektiviteten ved militære oppdrag, ved å utforme luftrommet og organisere lufttrafikkstyringen i det berørte luftrom uavhengig av eksisterende grenser.

2.3 Denne avtale definerer avtalestatenes rettigheter og plikter og skal være et av de sentrale virkemidlene for å nå målene med Det felles europeiske luftrom.

2.4 Denne avtale kommer til anvendelse på det berørte luftrom, som består av følgende flygeinformasjonsregioner (FIR) og øvre flygeinformasjonsregioner (UIR) idet nordeuropeiske luftrom:

- a. Estland,
- b. Finland,
- c. Latvia,
- d. Norge,
- e. Bodø Oceanic.

Artikkel 3: Suverenitet

Bestemmelsene i denne avtale skal ikke berøre avtalestatenes suverenitet over sitt luftrom eller deres rettigheter og plikter i henhold til Chicago-konvensjonen og andre folkerettslige instrumenter.

Artikkel 4: Offentlig sikkerhet og forsvar

4.1 Bestemmelsene i denne avtale skal ikke berøre avtalestatenes myndighet med hensyn til offentlig orden, offentlig sikkerhet og forsvarsspørsmål.

4.2 Vedkommende sivile og militære myndigheter i avtalestatene skal opprette ordninger for effektivt sivilt-militært samarbeid i NEFAB, som skal fastsettes skriftlig og i samsvar med den myndighet hver av dem har i henhold til nasjonal lovgivning.

Artikkel 5: Samarbeidsområder

Med sikte på å oppnå formålet med NEFAB forplikter avtalestatene seg til å samarbeide og treffe hensiktsmessige tiltak i samsvar med sine nasjonale framgangsmåter, særlig på følgende områder:

- a. styring av NEFAB,
- b. sivilt-militært samarbeid,
- c. luftrommet,
- d. harmonisering av regler og framgangsmåter,
- e. yting av flysikringstjenester,
- f. flyværtjenester,
- g. avgifter,
- h. tilsyn,
- i. ytelse.

Artikkel 6: Vedkommende myndigheter

Vedkommende myndigheter er:

- a. I Estland: Økonomi- og kommunikasjonsdepartementet, og for militære spørsmål, Forsvarsdepartementet,
- b. I Finland: Transport- og kommunikasjonsdepartementet, og for militære spørsmål, Forsvarsdepartementet,
- c. I Latvia: Transportdepartementet, og for militære spørsmål, Forsvarsdepartementet,
- d. I Norge: Samferdselsdepartementet, og for militære spørsmål, Forsvarsdepartementet.

Artikkel 7: De nasjonale tilsynsmyndigheters fullmakter

De nasjonale tilsynsmyndigheter i avtalestatene har fullmakt til å opprette ordninger med sikte på sikker og effektiv gjennomføring av NEFAB. Disse ordninger skal fastsettes i samarbeidsavtaler mellom de nasjonale tilsynsmyndigheter i avtalestatene og i samarbeidsavtaler som skal inngås mellom de nasjonale tilsynsmyndigheter i andre funksjonelle luftromsbløkker i Europa. Disse samarbeidsavtaler skal bare omfatte særlige lovgivningsmessige, driftsmessige og tekniske aspekter begrenset til denne avtales virkeområde og formål og til disse myndigheters generelle kompetanse i henhold til den enkelte avtalestats nasjonale lovgivning.

Samarbeidsavtalene som skal inngås mellom de nasjonale tilsynsmyndigheter, skal blant annet dekke følgende samarbeidsområder:

- a. utveksling av tekniske og operative opplysninger, med unntak av personopplysninger,
- b. utveksling av opplysninger om tjenesteytere, med unntak av personopplysninger,
- c. utveksling alle sikkerhetsrelaterte opplysninger som er relevante for NEFABs funksjoner,
- d. tilsyn med tekniske systemer, operasjoner, tjenesteytere og andre operatører som er relevante for NEFABs funksjoner,
- e. godkjenning av tekniske systemer,
- f. utvikling og harmonisering av framgangsmåtene som er relevante for NEFABs funksjoner og for utveksling av sikkerhetsrelaterte opplysninger,
- g. utarbeidelse av ytelsesplaner for NEFAB.

Kapittel 2: Styring av NEFAB

Artikkel 8: NEFAB-rådet

8.1 NEFAB-rådet opprettes for å ivareta styringen av NEFAB.

8.2 NEFAB-rådet skal bestå av representanter for vedkommende myndigheter i avtalestatene. Hver vedkommende myndighet kan utpeke flere delegater for å sikre at både den sivile og den militære luftfarts interesser er representert.

8.3 NEFAB-rådet skal ledes av en av avtalestatene i ett år av gangen. Hver avtalestat skal ha én stemme. NEFAB-rådet skal treffe sine beslutninger enstemmig. Avtalestatene skal gjennomføre beslutninger truffet av NEFAB-rådet i samsvar med

sine nasjonale framgangsmåter, med forbehold for parlamentarisk godkjenning der dette er nødvendig.

8.4 NEFAB-rådet fastsetter sin forretningsorden og godkjenner komiteenes forretningsordener.

Artikkel 9: NEFAB-rådets oppgaver

9.1 For å oppfylle avtalestatenes forpliktelser i henhold til denne avtale skal NEFAB-rådet sikre gjennomføring av denne avtale og oppnåelse av NEFABs mål generelt.

9.2 NEFAB-rådet skal særlig:

- a. fastsette strategiske mål for utviklingen av NEFAB, vurdere oppnådde resultater og treffe slike hensiktsmessige tiltak som måtte være nødvendig,
- b. definere utviklingen av sivil-militært samarbeid,
- c. komme til enighet om en felles politikk for og utformingen av det berørte luftrom,
- d. fastsette reglene for samarbeidet om anvendelsen av modellen for fleksibel bruk av luftrommet,
- e. støtte harmoniseringen av de grunnleggende regler og framgangsmåter,
- f. legge til rette for en felles framgangsmåte for utpeking av ytere av lufttrafikkjenester,
- g. tilrettelegge arbeidet for Det rådgivende organ for flysikringstjenester,
- h. vedta avgiftspolitikken som skal komme til anvendelse i det berørte luftrom,
- i. komme til enighet om en felles sikkerhetspolitikk og støtte utviklingen og gjennomføringen av et felles sikkerhetsstyringssystem blant yterne av flysikringstjenester,
- j. vedta ytelsesplaner for NEFAB og tilhørende ytelsesmål og treffe beslutninger om stimuleringstiltak og ytterligere eller korrigerende tiltak,
- k. ta sikte på å samordne avtalestatenes standpunkter med hensyn til arbeidet til Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart (ICAO), EUROCONTROL, Europakommisjonen, Det europeiske flysikkerhetsbyrå og fellesforetak på området flysikringstjenester,
- l. sikre samordningen med tilgrensende funksjonelle luftromsblokker, herunder effektive grensesnitt,
- m. nedsette andre komiteer enn dem som er opprettet ved denne avtale, og arbeidsgrupper for å bistå det i særskilte spørsmål, og godkjenne forslagene fra komiteene og arbeidsgruppene.

Artikkel 10: Komiteer

Med sikte på å oppfylle NEFABs formål og bistå NEFAB-rådet skal det nedsettes en komité av nasjonale tilsynsmyndigheter, en sivil-militær komité og en finans- og ytelseskomité.

Artikkel 11: Det rådgivende organ for flysikringstjenester

11.1 NEFAB-rådet skal opprette Det rådgivende organ for flysikringstjenester for å sikre samråd med yterne av flysikringstjenester i spørsmål som gjelder yting av tjenester i NEFAB.

11.2 Det rådgivende organ for flysikringstjenester skal bestå av representanter for

- a. NEFAB-rådet,
- b. Komiteen av nasjonale tilsynsmyndigheter,
- c. yterne av flysikringstjenester,
- d. flyværtjenestene.

11.3 På oppfordring fra NEFAB-rådet kan andre deltakere også være til stede som observatører.

11.4 Det rådgivende organ for flysikringstjenester fastsetter sin forretningsorden.

Artikkel 12: Forholdet mellom tjenesteytere med hensyn til yting av tjenester over landegrensene

De skriftlige avtalene eller andre juridiske ordninger mellom ytere av lufttrafikk tjenester og ytere av flyværtjenester vedrørende yting av tjenester over landegrensene i det berørte luftrom skal godkjennes av de berørte vedkommende myndigheter etter samråd med NEFAB-rådet. Når de er godkjent, skal NEFAB-rådet underrettes om dem.

Artikkel 13: Felles utpeking

13.1 Hver avtalestat kan utpeke eller trekke tilbake eller endre utpekingen helt eller delvis av en eller flere ytere av lufttrafikk tjenester til å yte lufttrafikk tjenester i sitt luftrom. Depositaren skal underrettes skriftlig om slik utpeking, tilbaketreking eller endring.

13.2 Enhver yter av lufttrafikk tjenester som er utpekt i samsvar med nr. 1 i denne artikkel, skal betraktes som utpekt av alle avtalestater i fellesskap fra datoen for underretning om utpekingen til depositaren.

13.3 Hver avtalestat skal sikre at enhver yter av flysikringstjenester som driver virksomhet i dens luftrom, overholder alle bestemmelser i denne avtale.

Kapittel 3: Luftrommet

Artikkel 14: NEFABs luftrom

14.1 Avtalestatene skal sikre utforming og styring av et sammenhengende luftrom og samordnet trafikkflyt- og kapasitetsstyring, idet de tar hensyn til de samarbeidsbaserte prosesser på internasjonalt plan.

14.2 Avtalestatene skal særlig sikre

- a. utvikling av en felles luftromspolitik, i nært samarbeid mellom sivile og militære myndigheter,
- b. utforming av strukturen med sikte på optimal bruk av luftrommet,
- c. evaluering av endringer i luftrommet som påvirker ytelsene på NEFAB-nivå,
- d. samordning med nettverksfunksjonene til Det felles europeiske luftrom,
- e. samråd med luftromsbrukerne,
- f. samordnet etablering av grenseområder.

Artikkel 15: Fleksibel bruk av luftrommet

15.1 Avtalestatene skal samarbeide på det juridiske, operative og tekniske plan med sikte på effektiv og ensartet anvendelse av modellen for fleksibel bruk av luftrommet, samtidig som de tar hensyn til både sivile og militære behov.

15.2 Denne avtale berører ikke den enkelte avtalestats rett til å reservere, begrense eller på annen måte organisere angitte deler av sitt luftrom for eksklusiv eller særskilt bruk av militære brukere og/eller luftfartøyer i militær lufttrafikk.

Artikkel 16: Sivilt-militært samarbeid

16.1 Samtidig som det tas behørig hensyn til prinsippene for fleksibel bruk av luftrommet og i samsvar med nasjonale eksisterende avtaler og gjeldende internasjonale avtaler, skal de berørte avtalestater, når dette er hensiktsmessig, inngå skriftlige avtaler for å tillate militære øvelser i det berørte luftrom uavhengig av eksisterende grenser.

16.2 De berørte avtalestater skal tillate en sivil yter av lufttrafikk tjenester fra en annen berørt avtalestat å yte lufttrafikk tjenester over landegrensene til statlige luftfartøyer i allmenn lufttrafikk og statlige luftfartøyer i militær lufttrafikk i henhold til hensiktsmessige skriftlige avtaler som NEFAB-rådet skal underrettes om.

16.3 De berørte avtalestater skal tillate luftforsvarsorganisasjoner og taktiske luftkommando- og kontrolltjenesteorganisasjoner fra en annen berørt avtalestat å yte taktiske kontrolltjenester til militær lufttrafikk i henhold til hensiktsmessige skriftlige avtaler som NEFAB-rådet skal underrettes om.

16.4 For å sikre yting av tjenester over landegrensene i det berørte luftrom skal avtalestatene oppmuntre til tett samarbeid mellom sivile ytere av flysikringstjenester og de respektive luftforsvarsorganisasjoner og taktiske luftkommando- og flygekontrolltjenesteorganisasjoner.

16.5 Avtalestatene skal bestrebe seg på å harmonisere relevante sivile og militære avtaler for å tilrettelegge for sivilt-militært samarbeid.

Kapittel 4: Harmonisering

Artikkel 17: Harmonisering av gjeldende regler og framgangsmåter som er relevante for NEFAB

17.1 NEFAB-rådet skal identifisere de regler og framgangsmåter som får anvendelse i NEFAB.

17.2 Avtalestatene skal gjøre sitt ytterste for å harmonisere sine regler og framgangsmåter etter anbefaling fra NEFAB-rådet.

17.3 Komiteen av nasjonale tilsynsmyndigheter skal ha regelmessige samråd med sikte på å identifisere og fjerne forskjeller mellom sine respektive regelverk.

17.4 NEFAB-rådet skal påse at yterne av flysikringstjenester i det berørte luftrom utvikler en felles sikkerhetspolitikk med sikte på å gjennomføre et harmonisert sikkerhetsstyringssystem.

Kapittel 5: Yting av flysikringstjenester

Artikkel 18: Flysikringstjenester

Avtalestatene skal sikre at følgende flysikringstjenester ytes, særlig med hensyn til styring og tilsyn med

- a. lufttrafikktenester,
- b. kommunikasjons-, navigasjons- og overvåkingstjenester,
- c. informasjonstjenester for luftfarten,
- d. flyværtjenester.

Artikkel 19: Lufttrafikktenester

Avtalestatene skal underrette hverandre om rettighetene og pliktene til de ytere av lufttrafikktenester som er utpekt på nasjonalt plan i samsvar med artikkel 13, samt om enhver endring i deres sertifisering eller rettslige status.

Artikkel 20: Kommunikasjons-, navigasjons- og overvåkingstjenester

Avtalestatene skal arbeide for å få på plass felles tekniske systemer og en kostnadseffektiv infrastruktur for yting av kommunikasjons-, navigasjons- og overvåkingstjenester av sivile ytere av flysikringstjenester.

Artikkel 21: Informasjonstjenester for luftfarten

Avtalestatene skal samarbeide om luftfartsinformasjon og samordne ytingen av luftfartsinformasjonstjenester.

Artikkel 22: Flyværtjenester

22.1 Avtalestatene skal sikre samarbeid mellom yterne av flyværtjenester.

22.2 Hver avtalestat kan utpeke ytere av flyværtjenester med enerett til å yte slike tjenester, og skal underrette NEFAB-rådet om dette.

Artikkel 23: Beredskap

Avtalestatene skal oppmuntre yterne av flysikringstjenester til å utvikle en felles beredskapsplan for alle tjenester som ytes innenfor NEFAB. I arbeidet på denne planen skal yterne av flysikringstjenester rådføre seg med NEFAB-rådet i samsvar med bestemmelsene i artikkel 12.

Kapittel 6: Avgifter

Artikkel 24: Avgifter

Avtalestatene skal utarbeide og anvende felles prinsipper som skal styre avgiftspolitikken i det berørte luftrom, idet de tar hensyn til muligheten for nasjonale fritak.

Kapittel 7: Tilsyn

Artikkel 25: Tilsyn med ytere av flysikringstjenester

25.1 Avtalestatene skal sikre at nasjonale tilsynsmyndigheter samarbeider tett om tilsynet med yterne av flysikringstjenester, og at deres praksis er harmonisert.

25.2 De nasjonale tilsynsmyndigheter skal inngå avtaler i samsvar med sine respektive fullmakter i henhold til nasjonal lovgivning med sikte på samarbeidet nevnt i nr. 1 i denne artikkel, herunder avtaler om hvordan tilfeller av manglende overholdelse skal håndteres. Slike avtaler kan omfatte ordninger om ansvarsfordeling i forbindelse med tilsynsoppgaver. De berørte nasjonale tilsynsmyndigheter skal underrette NEFAB-rådet om disse avtaler.

25.3 I den delen av NEFABs luftrom som ikke hører inn under ansvaret til den avtalestat som har utnevnt den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet, skal den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet, uten at dette berører avtalene nevnt i nr. 2, utføre alt tilsyn og sikkerhetstilsyn med hensyn til de tjenester som ytes av angjeldende yter av flysikringstjenester.

25.4 Den stedlige nasjonale tilsynsmyndighet skal ha anledning til å kreve revisjon og direkte deltakelse i alle tilsynsoppgaver som den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet utfører, i den utstrekning disse oppgaver utføres med hensyn til tjenesteytingen i det NEFAB-luftrom som står under den stedlige nasjonale tilsynsmyndighets ansvar. Den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet skal ta

behørig hensyn til forslag og kommentarer som framsettes av den stedlige nasjonale tilsynsmyndighet. En yter av flysikringstjenester som er gjenstand for tilsyn av den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet, skal gi den stedlige nasjonale tilsynsmyndighet mulighet til å utøve sine rettigheter i henhold til denne avtale.

25.5 Den stedlige nasjonale tilsynsmyndighet skal underrette den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet om alle regler og framgangsmåter som gjelder for yting av tjenester i det luftrom som den har ansvar for.

25.6 I den delen av NEFABs luftrom som ikke hører inn under ansvaret til den avtalestat som har utnevnt den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet, skal avtalestatene gjensidig godkjenne alle merknader, konklusjoner og beslutninger av den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet med hensyn til tjenesteytingen som utføres av den berørte yter av flysikringstjenester. Dersom den sertifiserende nasjonale tilsynsmyndighet gir en merknad, trekker en konklusjon eller treffer en beslutning uten å ta behørig hensyn til de relevante regler og framgangsmåter som den stedlige nasjonale tilsynsmyndighet har lagt fram for den i samsvar med nr. 5, skal den avtalestat som har oppnevnt den stedlige nasjonale tilsynsmyndighet, ha rett til ikke å godkjenne en slik merknad, konklusjon eller beslutning, og om den anser at det er nødvendig, å suspendere anvendelsen av denne artikkel og gjenoppta ansvaret for tilsyn og sikkerhetstilsyn tilsvarende.

25.7 Nr. 1–6 i denne artikkel skal få tilsvarende anvendelse på sikkerhetstilsyn med trafikkflytstyring (ATFM) og styring av luftrommet (ASM). Den nasjonale tilsynsmyndighet som har ansvar for sikkerhetstilsynet, skal være den nasjonale tilsynsmyndighet i den avtalestat på hvis territorium organisasjonen som yter ATFM eller ASM på taktisk plan, har sitt hovedforetak.

25.8 Denne artikkel får ikke anvendelse på tilsyn og kontroll med hensyn til yting av noen tjeneste som utføres av noen annen yter av flysikringstjenester enn dem som er sertifisert av en nasjonal tilsynsmyndighet i en avtalestat.

25.9 De berørte avtalestater skal sikre at deres nasjonale tilsynsmyndigheter etablerer en felles ordning for utveksling av opplysninger, samråd og samordning med sikte på yting av tjenester over landegrensene.

25.10 De respektive militære luftfartsmyndigheter skal ha full tilgang til alle dokumenter vedrørende yting av flysikringstjenester til militære brukere i samsvar med avtalestatenes nasjonale lovgivning.

Kapittel 8: Ytelse

Artikkel 26: Ytelse

26.1 Avtalestatene skal utvikle og iverksette ytelsesplaner for NEFAB som er i tråd med de felles ytelsesmål for EU, samtidig som det tas hensyn til militære behov. Ytelsesplanene skal vedtas av NEFAB-rådet.

26.2 Ytelsesplanene skal omfatte ytelsesmålene for NEFAB og et sett klare, målbare sentrale ytelsesindikatorer for minst de følgende sentrale ytelsesområder:

- a. sikkerhet,
- b. miljø,
- c. kapasitet,
- d. kostnadseffektivitet,
- e. effektivitet i militære oppdrag.

26.3 Ytelsesplanene skal også inneholde stimuleringsordninger for NEFAB.

26.4 Komiteen av nasjonale tilsynsmyndigheter skal rapportere til NEFAB-rådet om

- a. gjennomføringen og oppnåelsen av ytelsesmålene,
- b. samordningen med avtalestatene av gjennomføringen av ytelsesplanene.

Kapittel 9: Erstatningsansvar

Artikkel 27: Erstatningsansvar

27.1 Den avtalestat på hvis territorium eller ansvarsområde et tap eller en skade har oppstått, kan inngi søksmål mot en annen avtalestat om dekning av erstatning som er utbetalt eller kostnader som er påløpt som følge av tap eller skade som skyldes uaktsomhet utvist av den annen avtalestat.

27.2 Ytere av flysikringstjenester som yter tjenester i NEFAB, skal være erstatningspliktige bare for tap eller skade som skyldes egen uaktsomhet eller uaktsomhet utvist av deres personell eller representanter. Det kan ikke framsettes noe direkte krav mot personell eller representanter for ytere av flysikringstjenester i utførelsen av deres plikter.

27.3 Den avtalestat på hvis territorium eller ansvarsområde et tap eller en skade har oppstått, kan inngi søksmål mot ytere av flysikringstjenester om dekning av erstatning som er utbetalt eller kostnader som er påløpt som følge av tap eller skade som skyldes uaktsomhet utvist av ytere av flysikringstjenester eller deres personell eller representanter.

27.4 Dersom en avtalestat ved sin handling eller unnlattelse bidrar til et tap eller en skade, kan ytere av flysikringstjenester inngi søksmål om dekning av erstatning som er utbetalt eller kostnader som er påløpt i samsvar med nr. 2 i denne artikkel, i forhold til avtalestatens bidrag til tapet eller skaden.

27.5 Alle søksmål som vedrører erstatningsansvaret til ytere av flysikringstjenester i henhold til denne artikkel, skal bringes inn for domstolene i den avtalestat på hvis territorium eller ansvarsområde tapet eller skaden oppsto, og skal være underlagt denne avtalestats lovgivning.

27.6 Hver avtalestat skal underrette depositaren om de tiltak som er truffet med sikte på anvendelsen av denne artikkel.

Kapittel 10: Institusjonelle bestemmelser

Artikkel 28: Tvisteløsning

28.1 Alle tvister som måtte oppstå mellom avtalestatene i forbindelse med denne avtale, og som ikke er løst innen seks måneder ved direkte forhandlinger mellom de berørte avtalestater eller på annen måte, skal bringes inn for NEFAB-rådet.

28.2 Dersom NEFAB-rådet ikke kan løse en tvist innen tre måneder etter at den ble forelagt NEFAB-rådet, skal de berørte avtalestater ha anledning til å bringe tvisten inn for mekling ved en tredjemann eller til avgjørelse ved voldgift, som skal være bindende.

Artikkel 29: Tiltredelse til denne avtale

29.1 Denne avtale er åpen for tiltredelse. Enhver stat som ønsker å bli part i denne avtale, skal sende sin søknad om tiltredelse til depositaren.

29.2 Vilkårene for tiltredelse og eventuelle endringer i avtalen dette medfører, skal være gjenstand for en avtale mellom avtalestatene og søkerstaten. Tiltredelsesavtalen skal være gjenstand for ratifisering, godtakelse eller godkjenning i samsvar med avtalestatens nasjonale lovgivning.

29.3 Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumentet skal deponeres hos depositaren.

29.4 Tiltredelsesavtalen skal tre i kraft den første dag i den annen måned etter at det siste ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumentet ble deponert hos depositaren.

Artikkel 30: Oppsigelse av denne avtale

30.1 Dersom en avtalestat sier opp denne avtale, skal den berørte avtalestat skriftlig underrette NEFAB-rådet via diplomatiske kanaler og også underrette depositaren om sin beslutning.

30.2 Oppsigelsen skal tre i kraft ett år etter den dag depositaren har mottatt underretningen.

30.3 NEFAB-rådet skal treffe alle tiltak som kreves i forbindelse med slik oppsigelse.

30.4 En avtalestat som sier opp denne avtale, skal selv bære de kostnader som oppsigelsen medfører. De økonomiske konsekvenser av oppsigelsen skal fastsettes i en særlig avtale som skal inngås mellom avtalestaten som har sagt opp avtalen, og de øvrige avtalestater. Dette berører ikke avtalestatens rett til oppsigelse.

Artikkel 31: Endringer av denne avtale

31.1 Dersom en avtalestat ønsker å foreslå en endring av denne avtale, skal den sende en behørig underretning til NEFAB-rådet om dette.

31.2 Endringer av denne avtale skal gjøres skriftlig og vedtas av avtalestatene i NEFAB-rådet.

31.3 Endringer av denne avtale skal tre i kraft 30 dager etter at det siste ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningssdokumentet er deponert hos depositaren.

Artikkel 32: Heving

32.1 Avtalestatene kan til enhver tid treffe enstemmig beslutning om å heve denne avtale.

32.2 Heving skal skje ved skriftlig erklæring fra avtalestatene til depositaren om at denne avtale skal opphøre å gjelde fra den dato avtalestatene har angitt.

32.3 Avtalestatene skal i fellesskap fastsette og fordele kostnadene forbundet med slik heving.

Artikkel 33: Suspensjon

33.1 Hver avtalestat har rett til umiddelbart å suspendere anvendelsen av denne avtale eller deler av den av hensyn til offentlig orden, offentlig sikkerhet og forsvarsspørsmål. En avtalestat som suspenderer anvendelsen av denne avtale eller deler av den, skal umiddelbart underrette de øvrige avtalestater og depositaren om sin beslutning.

33.2 En avtalestat som suspenderer anvendelsen av denne avtale eller deler av den, skal gjøre sitt ytterste for snarest å bringe suspensjonen til opphør. Den skal umiddelbart underrette de øvrige avtalestater og depositaren om sin beslutning.

33.3 Suspensjon fritar ikke de øvrige avtalestater fra plikten til å overholde artikkel 30.

Artikkel 34: Registrering hos Den internasjonale organisasjon for sivil luftfart

Denne avtale og enhver senere endring av den skal registreres hos ICAO i samsvar med bestemmelsene i artikkel 83 i Chicago-konvensjonen.

Artikkel 35: Ikrafttredelse

35.1 Denne avtale skal være gjenstand for ratifisering, godtakelse eller godkjenning i samsvar med avtalestatenes nasjonale lovgivning. Ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumentene skal deponeres hos depositaren.

35.2 Denne avtale skal tre i kraft 30 dager etter at det siste ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokumentet er deponert hos depositaren.

Artikkel 36: Depositaren og dennes funksjoner

36.1 Kongeriket Norge er depositar for denne avtale.

36.2 Depositaren skal

- 1) underrette avtalestatene om
 - a. hvert ratifikasjons-, godtakelses- eller godkjenningsdokument som deponeres, med dato for deponering,
 - b. dato for ikrafttredelse av denne avtale og av enhver endring av den,
 - c. enhver søknad fra en stat om å tiltre denne avtale,
 - d. enhver oppsigelse fra en avtalestat av denne avtale, med den dato depositaren mottok underretningen om oppsigelse, og den dato da denne avtale opphører å gjelde for den berørte avtalestat,
 - e. enhver underretning om utpeking av ytere av lufttrafikkjenester,
 - f. enhver underretning om suspensjon og opphør av suspensjonen,
 - g. enhver underretning om anvendelsen av artikkel 27.
- 2) registrere denne avtale og enhver senere endring av den hos ICAO.
- 3) underrette Europakommisjonen om datoen for ikrafttredelse av denne avtale og av enhver senere endring av den.
- 4) underrette ICAO og Europakommisjonen om
 - a. enhver tiltredelse til denne avtale, med dato for tiltredelse,
 - b. enhver oppsigelse av denne avtale, med dato for oppsigelse,
 - c. enhver hel eller delvis suspensjon av denne avtale, med dato for suspensjon,
 - d. hevingen av denne avtale, med dato for heving.
- 5) utføre alle slike andre oppgaver som det tilligger depositarer å utføre.

TIL BEKREFTELSE PÅ DETTE har de undertegnede, som har behørig fullmakt, undertegnet denne avtale.

UTFERDIGET i den i ett (1) eksemplar på engelsk. Depositaren skal sende avtalestatene sertifiserte kopier.